

Latvijas Asins dienests atzīmē 80 gadu jubileju

Publicēts: 18.03.2021.

[Informācija presei](#)

[Jaunami](#)

Pirms 80 gadiem, 1941. gada 18. martā, profesors Pauls Stradiņš dibināja RAPS (Republikānisko Asins pārlišanas staciju). Šis notikums bija pamats turpmākai Latvijas Asins dienesta attīstībai līdz pat mūsdienām.

1941. gada 18. martā tika nodibināta RAPS, kuru vadīja profesors P. Stradiņš, tolaik tajā strādāja 28 darbinieki. Iesākto darbu pārtrauca karš, un līdz 1945. gada 1. februārim stacijā darbu turpināja vien divi darbinieki. Turpmākajos gados plaši attīstījās donoru kustība un tika izveidotas asins sagatavošanas nodaļas Rīgā un citās lielāko pilsētu slimnīcās, bet Valsts asinsdonoru centru atklāja 1960. gadā.

Mūsdienās Latvijas Asins dienestu veido 51 asins kabinets dažādās ārstniecības iestādēs, lai nodrošinātu asins komponentu pārlišanu (transfūzijas) slimniekiem. Tāpat Asins dienesta sastāvā ietilpst 4 Asins sagatavošanas nodaļas (ASN), kuras pieņem donorus un sagatavo asins komponentus - Vidzemes slimnīcā, Daugavpils reģionālajā slimnīcā, Jelgavas pilsētas slimnīcā, Ziemeļkurzemes reģionālajā slimnīcā, kā arī Valsts asinsdonoru centrs ar divām reģionālajām filiālēm – Latgalē un Kurzemē. Latvijas Asins dienests nevarētu pastāvēt bez asins donoriem, līdz ar to šīs jubilejas ietvaros, īpašs paldies jāsaka, katram, kurš jebkad ziedojis asinis un turpina to darīt.

Atskatoties uz donoru kustības attīstību šo 80 gadu laikā, redzamākās izmaiņas ir attiecināmas uz donoru pieņemšanu. Agrāk donoram bija jātērpijas speciālās drēbēs (baltos halātos, cepurēs un garās balta auduma zeķēs) un caur lodziņu jāpasniedz roka medmāsai, kura strādāja īpaši nodalītā telpā. Asins nodošanas procesu donors neredzēja. Visi nosacījumi bija jāievēro, lai garantētu sterilu vidi, jo asins ņemšanas sistēmas nebija hermētiski slēgtas. Mūsdienās gan adatas, gan asins ņemšanas sistēmas ir vienreizlietojamas, sterilas, slēgtas un pilnībā drošas. Šo gadu laikā pilnveidota arī visa asins komponentu sagatavošanas ķēde, no

donoru testēšanas līdz asins komponentu izplatīšanai slimnīcām. Lai nodrošinātu augstas kvalitātes un drošu asins komponentu sagatavošanu un izplatīšanu ārstniecības iestādēm, VADC savā darbībā vadās pēc starptautiskiem standartiem, ES direktīvām, MK noteikumiem un vadlīnijām. Šī gada sākumā VADC saņēma īpašu atbilstības sertifikātu, kas apliecina, ka VADC darbība pilnībā atbilst Labas prakses (*Good practice, Direktīva 2005/62/EK*) cilvēku asiņu un asins komponentu savākšanas, testēšanas, apstrādes, uzglabāšanas un izplatīšanas kvalitātes un drošuma standartiem.

Kopš 1993. gada pārļiešanai vairs netiek izmantotas nesadalītas asinis jeb pilnasinis, bet tikai asins komponenti. Viena donora nodotās asinis tiek sadalītas trīs asins komponentos – eritrocītos, trombocītu - leikocītu slānī un plazmā. Līdz ar to viena donora nodotās asinis var palīdzēt pat trīs cilvēkiem. No 2021.gada VADC pilnībā pāriet uz 100% eritrocītu masas leikocītu filtrāciju, tādējādi nodrošinot augstākas kvalitātes asins komponentus pacientiem slimnīcās. Ir pierādīts, ka filtrācija mazina dažādas nevēlamas reakcijas pēc asins komponentu pārļiešanas. Šī tehnoloģija jau tiek pielietota vairumā ES valstu. Pateicoties efektīvai resursu plānošanai, VADC spēj šo metodi ieviest arī Latvijā.

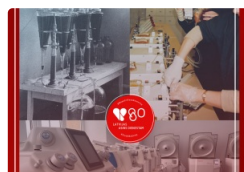
Šo gadu laikā attīstījusies arī asins paraugu izmeklēšana. VADC laboratorijas veic centralizētu donoru asins paraugu izmeklēšanu gan imūnhematoloģijas sfērā, gan infekciju marķieru testēšanā, tai skaitā molekulāro izmeklēšanu, lai līdz minimumam samazinātu pacientu inficēšanās riskus un nodrošinātu, ka ārstniecības iestādes visā Latvijā saņem drošus asins komponentus. Donoru asins paraugu testēšanā tiek izmantotas mūsdienīgas tehnoloģijas ar augstu jutīgumu. Savukārt VADC Hematoloģiskās izmeklēšanas nodaļa diennakts režīmā nodrošina atbalstu visām ārstniecības iestādēm, veicot īpašas pārbaudes imūnhematoloģijas jomā, kad sarežģītos gadījumos pārļejamās asinis tiek piemeklētas ne tikai pēc asins grupas un rēzus faktora, bet arī pēc daudziem citiem parametriem, ko nosaka starptautiskie algoritmi.

Īpašs gandarījums, ka 2020. gada beigās VADC rīcībā esošās zemu temperatūru uzturošās iekārtas varēja izmantot, lai uzglabātu *Pfizer/BioNTech* "Comirnaty" vakcīnas pret Covid-19, tādējādi sniedzot būtisku atbalstu šajā izaicinājumam pilnajā vakcinācijas procesā. *Pfizer/BioNTech* "Comirnaty" vakcīnas VADC tiek uzglabātas un sadalītas ārstniecības iestādēm arī šobrīd.

Pēdējos gados lielākajā daļā Eiropas donoru skaita pieaugums nav novērojams, kas saistīts ar sabiedrības novecošanos. Arī Covid-19 pandēmija daudzās valstīs radīja lielus izaicinājumus asins komponentu nodrošināšanai. Neraugoties uz to, 2019. gadā Latvijā tika sasniegti augstākie donoru skaita rādītāji pēdējo 8 gadu laikā, bet pērn saistībā ar Covid-19 vīrusa izplatību un noteiktajiem ierobežojumiem, donoru aktivitātes kritums Latvijā bija tikai 5%. Tajā pašā laikā ārstniecības iestāžu pieprasījums pēc asins komponentiem tika nodrošināts nepieciešamajā apjomā.

“Šo 80 gadu laikā donoru kustība piedzīvojusi dažādus izaicinājumus, bet šobrīd Covid-19 vīruss turpina radītjaunus. Tomēr pandēmijas izplatība parādīja arī to, cik saistīti un atbildīgi viens par otru esam. To ļoti labi zina asins donori, jo neraugoties uz visiem Covid-19 izraisītajiem šķēršļiem, turpina palīdzēt citiem, kas nonākuši nelaimē. Tas atklāj katra cilvēka īpašo vērtību un spēju paveikt skaistas lietas citu labā. VADC pamatdarbs visos laikos ir bijis uzturēt stabilus asins komponentu krājums, lai nodrošinātu ārstniecības iestāžu pieprasījumu un palīdzētu ikvienam pacientam, kam tas nepieciešams. Domājot par turpmāko attīstību, arī tuvākā nākotnē tiks meklēts balanss, lai atvieglotu un pilnveidotu asins nodošanas procesu, tomēr ir jāņem vērā, ka visi donoru atlases rīki - donora anketas aizpildīšana, pārrunas ar ārstniecības personu un citi veselības atbilstības nosacījumi, galvenokārt paredzēti, lai nekaitētu paša donora veselībai un varētu nodrošināt maksimāli drošus asins komponentus pārļiešanai pacientiem.” VADC direktore E.Pole.

VADC aicina sekot iestādes sociālo tīklu kontiem, kur mēneša garumā tiek stāstīts Latvijas Asins dienesta attīstības stāsts, apvienojot dažādus faktus ar vēstures un mūsdienu attēliem.

<https://www.vadc.gov.lv/lv/jaunums/latvijas-asins-dienests-atzime-80-gadu-jubileju>